

(2 години)

ЖИТТЄВИЙ І ТВОРЧИЙ ШЛЯХ М.РИЛЬСЬКОГО

План

1. Основні дати життя та творчості.
2. Огляд раннього періоду творчості поета.
3. Збірка "Синя далечінь" М.Рильського як вияв естетичних позицій неокласиків.

Література

Основна:

1. Коненко Н. Рецепція формалістичних ідей у колі київських неокласиків // Слово і час. – 2006. – № 11. – С. 58-69.
2. Ляхович З. Символ "білих островів" у ранній творчості М.Рильського // Українське літературознавство. – 1996. – Вип. 63. – С. 92-99.
3. Неділько В., Монастирський Л. Материк поезії Максима Рильського // Дивослово. – 1995. – № 3. – С. 13-14.
4. Новиченко Л. "Поезія третього цвітіння" // Слово і час. – 1995. – № 3. – С. 7-12.
5. Новиченко Л. Із спостережень над поетикою М.Рильського (20-ті роки) // Радянське літературознавство. – 1980. – № 1. – С. 37-39.
6. Новиченко Л. Максим Рильський, яким ми його любимо // Народна творчість та етнографія. – 1995. – № 2-3. – С. 3-9.
7. Панченко В. Від "Білих островів" до "Знака терезів" (поезія М.Рильського 1919-1932 років) // Слово і час. – 2006. – № 1. – С. 3-14.
8. Погребенник В. Поетична творчість раннього Максима Рильського та фольклор // Народна творчість та етнографія. – 1995. – № 2-3. – С. 9-14.
9. Сердюк П. Розмови з другом. Пейзажна лірика у творчості Максима Рильського // Дивослово. – 1995. – № 12. – С. 25-26.
10. Таран Л. Між стилосом і молотом (До проблеми самототожності поета: М.Рильський // Українське літературознавство. – 1996. – Вип. 63. – С. 119-125.
11. Таран Л. Сонети неокласиків М.Зерова і М.Рильського // Дивослово. – 1994. – № 1. – С. 9-12.
12. Цалик С., Селігей П. "У моїй особі два Рильських..." // Українська мова та література. – 2005. – Ч. 21-23 (421-423). – С. 20-24.
13. Цалик С., Селігей П. Куля в М.Рильських..." // Українська мова та література. – 2005. – Ч. 21-23 (421-423). – С. 25-31.

Додаткова:

1. Булаховська Ю. Декілька спогадів про М.Рильського // Слово і час. – 2006. – № 3. – С. 84-88.
2. Іванов І. Матеріали до життєпису Максима Рильського // Народна творчість та етнографія. – 1994. – № 2. – С. 42-46.
3. Рильський Б. Мандрівка в молодість батька. – К.: Київська правда, 2004. – 144 с.

„Чолом” неокласичної київської школи називають М.Рильського. Творчість його найбільш відома радянському читачеві, порівняно з усіма іншими неокласиками. Він уже в п'ятнадцятирічному віці видав першу збірку „На білих островах” (1910). Народившись 1895 року в с. Романівка (на Житомирщині) в сім'ї відомого українського культурного діяча Гадея Рильського, поет дістав блискучу освіту в приватній гімназії В.Науменка в Києві (1908-1915). Саме тут він ґрунтовно оволодівав іноземними мовами (грецькою, латинською, французькою). Київський медичний університет він не закінчив, під час революційних подій кинув навчання, переїздить до села Романівна на Київщині, де вчителює. Лише на осінь 1923 року повертається до Києва й відразу поринає в бурхливе літературне життя. У літературних колах належав до групи неокласиків. Своїми збірками „Під осінніми зорями” (1918), „Синя далечінь” (1922) та „Крізь бурю й сніг” (1925) М.Рильський утверджував естетичні засади „неокласики” та закладав його поетичні підоснови.

Навесні 1931 року смерч сталінської вакханалії вихопив першого неокласика М.Рильського. Цей арешт практично означав початок розправи над усім гроном п'ятірним. Химерна доля в даному разі змилювала над життям поета, але стався той злам в його творчості, який багато років не дозволяв могутньому талантові працювати на повну силу. М.Рильського зламали морально: „Хоть Вы и наш классовый враг, вы еще можете быть нам полезны. А поэтому принято решение вас освободить . Його звільнено 19 серпня 1931 року.

Ув'язнення, щоденні допити, погрози, моральний тиск, на жаль, негативно вплинули на його подальшу творчість. У 1932 році з-під пера виходить збірка «Знак терезів», яка засвідчила по злам поета та корозію його таланту. Поет уже закликав: Бійці єднайтесь! Не дрімай стороже! / Безкрилу тьму навіки переможе / Визвольник людства – вільний пролетар! У 30-х роках з'являються твори культівські, декларативні, кон'юнктурні. Серед них «Пісня про Сталіна», «Ми збирали з сином на землі каштани», «Горький», «Москва», «Ленін з нами» та інші.

Подальша творчість М.Рильського була позначена певним зниженням рівня художності. Нетривалий період відносної творчої свободи поет пережив у роки Вітчизняної війни: «Україні», «Я – син країни рад», «Вогонь, залізо і свинець», «Мати». У них відбилися народні думки і прагнення, високий патріотизм воїнів їх готовність до захисту рідної землі. Найвизначнішим твором цього періоду є ліро-епічна поема-ораторія „Слово про рідну матір”. У повоєнні роки в житті поета були трагічні часи. Знову безжально несправедлива критика, відкрите політичне гоніння. Критиці були піддані поеми «Мандрівка в молодість», „Слово про рідну матір” тільки за те, що в них не згадувалося ім'я Сталіна.

У 1943 р. М. Рильський був обраний дійсним членом Академії наук УРСР, а у 1958 р. – академіком АН СРСР, очолював Інститут мистецтвознавства, фольклору та етнографії АН УРСР, залишивши критичні та наукові праці з мовознавства, літературознавства і фольклористики. Він

також багато перекладав, зокрема з англійської (Шекспір), білоруської (Я.Купала, Я.Колос та ін.), польської (А.Міцкевич, Ю.Словацький), російської (О.Пушкін, М.Лермонтов, В.Брюсов та ін.), французької (Ж.-Б. Мольєр, Вольтер, П.Верлен, В.Гюго) та інших мов.

Творче відродження поета припадає на пам'ятну „відлигу” в житті суспільства, що почалося в середині 50-х років, коли ідеологічний тиск послабився. Поетичні збірки цього останнього періоду життя „Троянди й виноград” (1957), „Далекі небосхили” (1959), „Голосіївська осінь” (1959) – гідно вивершують його творчу біографію. Провідними для поета стали філософські роздуми про вічні цінності буття: працю, красу, добро і гуманізм послаблений ідеологічний тиск. Цей час поет назвав періодом «третього цвітіння».

Помер М.Рильський 24 липня 1964 року.

Перша збірка юного поета „На білих островах” (1910) була книжкою початківця, який, однак, уже вправно володів і віршем, і словом. Легко в ній виявляються наслідування громадянських мотивів народницької поезії, сповнені щирого неспокою роздуми про власне майбутнє, яке автору уявлялося драматичною дорогою ідеалу („Шлях”). Але було тут і чимало нафантазованого, підліткового мінору („Годі! Скінчилася пісня моя...”), аж до уявлюваного переселення поетової істоти на „білі острови” – високі хмари, що пливуть над грішною землею.

Наступна збірка поета „Під осінніми зорями” (1918) за основними мотивами й колізіями легко суголосна іншим його творам – опублікованим майже одночасно поемам „Царівна”, „На узліссі”, – і разом з ними становить ліричну сповідь молодшої душі. Сформульованого „неокласицизму” тут ще не помітно, але є впевнена орієнтація на інтимно-довірливий, рвучкий і разом з тим „прозорий” психологічний реалізм.

У другій книжці лірики М.Рильський виступає вже сформованим поетом, майстром імпресіоністичного і водночас лаконічно-мальовничого вірша з трепетним психологічним підтекстом. У збірці наявні тонкі оркестрові в емоційному розумінні вірші, які стали шедеврами української пейзажної і психологічної лірики: „На білу гречку впали роси...”, „Весною ми їздили в поле...”, „Молюсь і вірю...”, „Мені снилось...”, „Зелені тіні...”, „Вже червоніють помідори...” та інші.

Наступний період у творчості М.Рильського, що охоплює кінець 10-х і всі 20-ті роки, за усталеною історико-літературною традицією можна назвати „неокласичним”. „Найнеокласичніша” збірка М.Рильського – „Синя далечінь” (1922). Поезії, що ввійшли до неї створювалися переважно в роки соціальних, воєнних хуртовин, смертельних загроз і нестатків. Тож певного стійкого настрою в ліричній мозаїці книжки немає – навпаки, її характеризує суперечливість, боріння світлих і темних барв. Значна частина віршів збірки – це романтичні польоти уяви мрійливого книжника, закоханого в античність, в І.Аксакова й Дж. Байрона, Г.Гейне і М.Метерлінка, О.Пушкіна і В.Скотта... Уява легко переносить поета в Шампань, Венецію, Севілью, Верону... Його герой – усе той же мандрівник, якому добре в мисливській

хатці чи то курені. Самітник, але ніяк не виглядає аскетом, оскільки повсякчас оточений міфологічними й літературними героями: Зевс, Афродіта, Трістан та Ізольда, Чайльд Гарольд, Кармен, Беатріче, Джоконда, а ще: кіприди, сирени, кентаври, тритони...

Мотиви лірики збірки «Синя далечінь»:

– мотив пристрасного кохання „Нашу шлюбну постелю вквітчали троянди пахучі ...”, „Грім одгримів, і солодкою млостю спокою ...”, „Він і вона”, „Солодкий світ! Простір блакитно-білий ...”, „На льоду”.

– мотивації самотності й моральної розгубленості: „Катеринка на улиці грає”, „Синіми ходить полями”, „Бодлер”, „В освяченім гаю, де зеленіє лавр”, „Заніміли, поникли, погасли ліси ...” тощо

– античні мотиви: „Веранда, виноград, гудіння бджіл у білім...”, „Сафо до Афродіти”, „Несіть богам дари! Прозорий мед несіть...”, „У теплі дні збирання винограду...”, „Діана”, „До музи” тощо.

– мотив ролі митця і мистецтва в житті суспільства, звернення до музи: „Прийшла! Таки прийшла нарешті!”, „Діана”, „До музи”, „Тиша”.

– мотив швидкоплинності та втрати часу: „Старі будинки ажурові...”, „Ізнов дорога й бризки з-під коліс...”, „Крапивка на ставу цвіте і пахне...” тощо

– мотив рідного дому, а саме Романівки, мотив дружби, рибальські мотиви: „Крапивка на ставу цвіте і пахне...”, „Я знов на драбинчастім возі...”, „Сухий шелестить ситняк. Небо синє й ліниве...”, „На улицах вода синіє...”, „Пісок. Вечірні хмари сиві”, „Рибальське посланіє” тощо.

– мотив сутності людського буття, життя і смерті, філософське осмислення всього суцього на землі: „У горах, серед каменю й снігів...”, триптих „Синя далечінь” тощо.

– культурологічні мотиви – поезії, присвячені митцям різних епох і країн: „Ніцше”, „Гейне”, „Шекспір”, „Бодлер”.

– нетрадиційним у М.Рильського є мариністичні (морські) мотиви. Коли ліричний герой щасливий, то „калюжа рябіє – це море блищить” („Коли засиніють веселі гаї...”). Море стає домівкою для моряка, мандрівника „І через те я море полюбив” („Фантастичний бриг”).

У 1925 році М.Зеров міг уже говорити про риси «неокласичного» стилю М.Рильського: зрівноваженість і прозорість форми, кларизм, чіткий епітет, міцна логічна побудова і строга течія мислі, поєднання безпосередності з філігранністю, афористичністю.

У своїх поезіях поет свідомо намагається уникнути політичних тем, заглиблюючись у красу природи України, життя звичайних людей. Особливістю його індивідуального стилю є багатство ритмічних та інтонаційних ходів, виняткова мелодійність, музичність вірша, багатство тропів – метафор, алегорій, персоніфікацій і порівнянь. Характерним для Рильського є постійне оновлення поетичного словника, насичення його словами щоденного вжитку, уміння пробити поетичними звичайні, «прозаїчні» слова й поняття. Поет створив багато неологізмів, але так майстерно, що вони в контексті звучать, як давно вживані слова. Як

досвідчений знавець класики, людина ерудована, він широко використовує історичні та літературні асоціації, паралелі, що створює особливий колорит поетичних творів. Вражають у віршах розгорнуті образи-символи, серед яких найвідомішими є образи троянди й винограду: «У щастя людського два рівних є крила: Троянди й виноград, красиве і корисне».